

Gezamenlijke

Bevindingen Gemeenterekening 2009

Rekeningencommissie
Rekenkamercommissie

11 mei 2010

Inleiding

Het college heeft tijdig volgens de IPC Kalender 2010 de gemeenterekening 2009 en bijbehorend accountantsverslag ter beschikking gesteld aan de gemeenteraad. Hierbij ontvangt u de gezamenlijke bevindingen van de rekeningencommissie en de rekenkamercommissie na bestudering van genoemde documenten. De rekeningencommissie heeft tijdens twee bijeenkomsten op 12 en 26 april 2010 in aanwezigheid van een afvaardiging van de rekenkamercommissie de gemeenterekening 2009 en bijbehorend accountantsverslag besproken. De rekenkamercommissie heeft zich geconcentreerd op vraagstukken van doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid die onderwerp van onderzoek waren in 2009. De rekeningencommissie heeft zich gericht op vraagstukken van rechtmatigheid en doelmatigheid van het financiële beheer. Met name de paragrafen 5.5 en 5.7 van de gemeenterekening waren voor de gezamenlijke commissies onderwerp van gesprek met de accountant. De raad heeft de mogelijkheid gekregen om technische vragen te formuleren. De gestelde vragen zijn door het college afdoende beantwoord en gedeeld met de raad. De rekeningen- en rekenkamercommissie hebben niet als taak de stukken politiek te beoordelen. Politieke beoordeling dient tijdens de raadsvergadering van 17 mei 2010 plaats te vinden. Onderstaand geven wij u onze aandachtspunten mee.

Algemeen

De rekeningen- en rekenkamercommissie constateren dat er aangaande het boekjaar 2009 een goedkeurend oordeel voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid is afgegeven door de accountant. De beide commissies zijn op de hoogte van het feit dat een nieuwe opzet van de gemeenterekening in ontwikkeling is. Desondanks wijzen wij u nogmaals op het grote belang van een meer overzichtelijke opbouw van de rekening waarin belangrijke zaken op een prominente plaats staan.

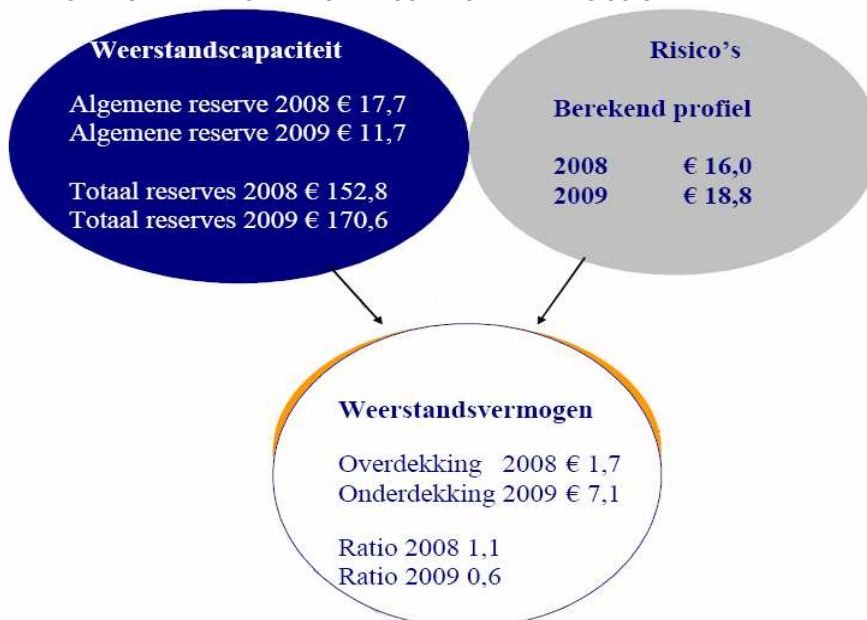
Indicatoren

De gemeenterekening werkt met effectindicatoren. Om te beoordelen of de effecten optreden als gevolg van het beleid is het echter noodzakelijk om een causaal verband te leggen tussen het beleidsinstrument en het bereikte resultaat. Om het ingezette beleid te kunnen beoordelen moet de effectiviteit van het instrument geëvalueerd worden. Met het oog op het beoordelen van de effecten van het beleid wijzen wij bovendien op het belang van de keuze van de juiste indicatoren. Indicatoren moeten aansluiten bij de doelstellingen van het betreffende beleid. Wij wijzen u op het belang hiervan zodat in de ontwikkeling van de programmabegroting nieuwe stijl dit punt uw specifieke aandacht krijgt.

Weerstandsvermogen

De gemeenterekening 2009 van de gemeente Enschede berekent de ratio weerstandsvermogen (de verhouding tussen beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit) op 0,9, waaraan de betekenis "matig" kan worden toegekend (zie p.154 gemeenterekening). De accountant constateert op basis van een eigen rekenwijze dat de ratio weerstandsvermogen 0,6 bedraagt, waaraan de betekenis "onvoldoende" moet worden toegekend. Onderstaand ziet u een door de accountant opgestelde weergave van de samenhang tussen de weerstandscapaciteit en de risico's op basis van een berekend ratio van 0,6.

WEERGAVE SAMENHANG WEERSTANDSCAPACITEIT EN RISICO'S

Wij sluiten ons aan bij het advies van de accountant om de berekeningswijze van de ratio weerstandsvermogen te heroverwegen en aan te passen. Bovendien adviseren wij, gezien de beperkte ratio weerstandsvermogen, de financiële positie in het licht van de te verwachten ontwikkelingen, waaronder de bezuinigingen door de rijksoverheid, de ratio weerstandsvermogen goed te bewaken.

Grondexploitaties grondbedrijf

Als gevolg van de afwaardering van nog niet in exploitatie genomen gronden is de reserve grondexploitaties eind 2009 opgelopen tot € 12,6 miljoen negatief. Bovendien heeft het grondbedrijf toegezegd geen verlieslatende exploitaties meer te zullen openen. Hierdoor komt de doorgang van toekomstige projecten in gevaar. Bij het uitblijven van winst op grondexploitaties of andere inkomsten van het grondbedrijf bestaat het risico dat de negatieve reserve deels moet worden aangevuld uit de algemene middelen om het vereiste weerstandsvermogen te realiseren. Deloitte constateert dat het bewaken van de financiële positie van het grondbedrijf in het licht van de te verwachten ontwikkelingen hoge prioriteit heeft. De rekeningen- en rekenkamercommissie onderschrijven dit standpunt nadrukkelijk.

In de toekomst nog te realiseren winsten uit winstgevende grondexploitaties worden geraamd op € 29,5 mln. Deze raming is gebaseerd op ongewijzigde inzichten. De accountant geeft nu reeds aan dat deze raming wellicht niet voldoende voorzichtig is. De accountant wijst daarbij met name op de in zijn ogen optimistische fasering van de verkopen. De rekeningen- en rekenkamercommissie wijzen u daarom op het belang van een meer realistische raming van winsten uit grondexploitaties en verliesvoorzieningen. Wij maken u erop attent dat binnenkort het MPG 2010 aan u ter vaststelling wordt voorgelegd. In dit perspectief wordt een herziening gepresenteerd van de kostprijsberekeningen, waarvan vervolgens de voorzieningen voor verlieslatende complexen worden afgeleid.

Op p. 148 van de gemeenterekening constateert het college dat winsten slechts een middel zijn om andere doelstellingen te kunnen verwezenlijken. De rekenkamercommissie wees al eerder op het feit dat grondbeleid geen doel op zich is. De raad dient zich echter terdege te realiseren dat winst wel een noodzakelijke voorwaarde is om met behulp van de financiële middelen uit het grondbedrijf andere doelstellingen te realiseren. In het verleden vond een jaarlijkse afdracht van financiële middelen vanuit het grondbedrijf plaats aan het concern. De ontwikkeling van de afdrachten is weergegeven in onderstaande tabel. De tabel laat zien dat de afdrachten de afgelopen jaren behoorlijk zijn teruggelopen. Vanaf 2012 zal het grondbedrijf de afdrachten terugbrengen tot 0. Om het weerstandsvermogen van het grondbedrijf op het gewenste peil te krijgen, zullen stille reserves moeten worden aangewend en in geval van nog verdere verslechtering van het weerstandsvermogen, zullen de algemene middelen moeten worden ingezet.

OVERZICHT AFDRACHTEN GRONDBEDRIJF AAN CONCERN 2006-2012

	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Afdrachten aan concern (€)	-	567.225	567.225	867.225	867.225	867.225	2.167.225

Overigens wijzen wij u erop dat buiten het feit dat het grondbedrijf een gesloten systeem kent, een aantal majeure investeringsopgaven buiten dit systeem valt. Voor deze 10 majeure investeringsopgaven is een fonds ingesteld waaruit de opgaven gefinancierd worden. De raad kent aan dit fonds additionele middelen toe.

In haar onderzoek naar grondbeleid constateerde de rekenkamercommissie in september 2009 dat het verliesgevende saldo van veel projecten van het grondbedrijf optreedt ondanks dat de gemeente Enschede een relatief risicomijdende systematiek van winstneming hanteert. De rekeningen- en rekenkamercommissie wijst u op de noodzaak van een nog voorzichtigere raming van de winst op grondexploitaties. Die noodzaak wordt eveneens bevestigd door de onderstaande, door de accountant gepresenteerde, cijfers.

In 2006 bedroegen de kosten van grondexploitaties € 127,5 mln. en werd een voorziening van € 95 mln. getroffen voor het verlies. Desondanks liepen de kosten van grondexploitaties in 2009 op tot meer dan € 211 mln. en werd een verlies voorzien van bijna € 111 mln.

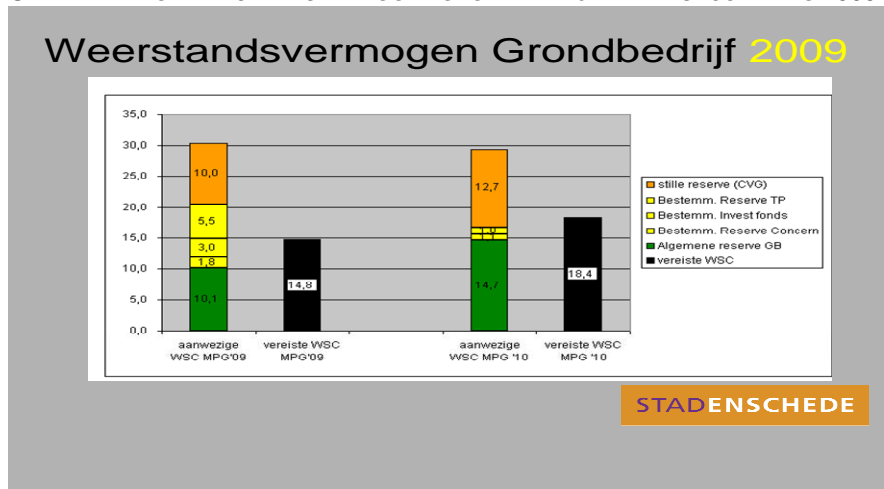
OVERZICHT GRONDEXPLOITATIES EN VOORZIENINGEN 2006-2009

	2009	2008	2007	2006
Post in de jaarrekening (x mln €)				
Voorraad gronden in exploitatie (bruto)	211,5	178,0	138,4	127,5
Voorziening voorraad gronden in exploitatie	-110,9	-112,4	-102,0	-95,0
	100,6	65,6	36,4	32,5
Voorraad gronden niet in exploitatie (bruto)	52,1	53,7	49,6	59,7
Voorziening voorraad gronden niet in exploitatie	-21,4	-16,5	-15,5	-14,6
	30,7	37,2	34,1	45,1
Roombeek	5,3	8,5	13,9	15,8
Reserve grondexploitatie	-12,7	-8,1	-7,1	-4,5

Weerstandsvermogen grondbedrijf

Ten aanzien van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf vestigen wij uw aandacht op de codering van de weerstandscapaciteit (in onderstaande figuur is het weerstandsvermogen van het grondbedrijf en de kleurcodering inzichtelijk gemaakt, bron: presentatie grondbedrijf introductieprogramma gemeenteraad, 10-5-2010).

ONTWIKKELING WEERSTANDSVERMAGEN GRONDBEDRIJF EN KLEURCODERING 2009-2010

De kleurcodering van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf was in september 2009 ten tijde van de programmabegroting 2009-2012 code geel. Dit houdt in dat het grondbedrijf geen 100% dekking heeft voor toekomstige projecten, maar wel voldoende financiële ruimte heeft om de tekorten en risico's op de lopende grondexploitaties te kunnen dekken omdat de beschikbare weerstandscapaciteit groter is dan de vereiste weerstandscapaciteit. Inmiddels meldt de gemeenterekening 2009 dat de weerstandscapaciteit van het grondbedrijf is afgenomen, zodanig dat code oranje moet worden toegekend. Dit houdt in dat het grondbedrijf onvoldoende financiële ruimte heeft om de tekorten en de risico's op de lopende grondexploitatie te kunnen dekken, omdat de beschikbare weerstandscapaciteit kleiner is dan de vereiste weerstandscapaciteit. Dit betekent dat het grondbedrijf niet aan al zijn lopende verplichtingen kan voldoen wanneer alle mogelijke risico's zich daadwerkelijk gelijktijdig voordoen. Aanwending van de stille reserves is nodig voor dekking van de financiële verplichtingen. De gemeenterekening noemt op p. 150 de genomen en mogelijk te nemen maatregelen. Wij constateren dat genoemde maatregelen slechts een verslechtering van de weerstandscapaciteit kunnen voorkomen, maar naar onze inschatting onvoldoende bijdragen aan de verbetering daarvan.

Enschede, 11 mei 2010

L.J.J. van Lier,

C. Boom,

Voorzitter rekeningcommissie

Voorzitter rekenkamercommissie